

Autor:

Lila Sławecka – oligofrenopedagog

**PROGRAM NAUCZANIA
UCZNIA
Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ
W STOPNIU UMIARKOWANYM I ZNACZNYM
NA II ETAPIE EDUKACJI**

Program opracowano na podstawie diagnozy Inwentarzem **PAC – 1** H.C. GUNZBURGA

oraz

Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym

WSTĘP

Celem edukacji ucznia z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest budowanie jego tożsamości, rozwijanie autonomii i poczucia godności, wdrażanie go do funkcjonowania społecznego oraz do rozumienia i przestrzegania norm społecznych, a w szczególności wyposażenie go w takie umiejętności i wiadomości, które pozwolą mu na korzystanie – na miarę indywidualnych możliwości – z jego wolności i praw człowieka, a także pozwolą mu na postrzeganie siebie jako niezależnej osoby.

W szkole podstawowej wyodrębnia się:

- 1) zajęcia edukacyjne:
  - a) funkcjonowanie osobiste i społeczne,
  - b) zajęcia rozwijające komunikowanie się,
  - c) zajęcia rozwijające kreatywność,
  - d) wychowanie fizyczne,
  - e) etyka;
- 2) zajęcia rewalidacyjne.

Zajęcia rewalidacyjne mają charakter terapeutyczny, usprawniający i korekcyjny. Prowadzone są w celu:

- 1) rozwijania mowy i umiejętności komunikowania się;
- 2) usprawniania sensorycznego oraz integracji czynności zmysłowo-nerwowych: rozwijania percepcji wzrokowej i spostrzegania, rozwijania percepcji słuchowej (ze szczególnym uwzględnieniem słuchu fonemowego i percepcji dźwięków mowy); usprawniania czynności zmysłów powonienia, smaku, dotyku oraz kinestezji;
- 3) rozwijania koordynacji wzrokowo-ruchowej i wzrokowo – słuchowo - ruchowej;
- 4) usprawniania czynności narządów mowy;
- 5) rozwijania sprawności manualnej;
- 6) ćwiczenia pamięci;
- 7) ćwiczenia koncentracji uwagi;
- 8) rozwijania myślenia;
- 9) korygowania niepożądanych zachowań;
- 10) rozwijania autoorientacji i orientacji przestrzennej oraz samodzielnego i bezpiecznego poruszania się, także środkami transportu;
- 11) wspierania w nabywaniu umiejętności czytania, pisania, liczenia;
- 12) rozwijania sprawności psychofizycznej;
- 13) rozwijania zainteresowań;
- 14) wzmacniania kondycji fizycznej;
- 15) wspomagania samodzielności osobistej i społecznej;
- 16) kształtowania umiejętności samodzielnego organizowania wypoczynku i rekreacji;
- 17) przygotowania do radzenia sobie w sytuacjach nowych i trudnych;
- 18) przygotowania do radzenia sobie z sukcesem i porażką;
- 19) kształtowania umiejętności bycia asertywnym.

Wskazane jest nawiązanie współpracy z rodziną ucznia, włączanie jej w działalność rewalidacyjną prowadzoną na terenie szkoły, a także, w miarę możliwości, kontynuacja przez rodziców niektórych elementów tej działalności w domu ucznia. Konieczna jest też taka organizacja działalności rewalidacyjnej szkoły, która przygotowuje środowisko lokalne do przyjęcia i zaakceptowania ucznia i udzielania mu pomocy.

ZADANIA SZKOŁY

1. Tworzenie warunków niezbędnych do zapewnienia uczniowi poczucia bezpieczeństwa, wzmacniania własnej wartości i akceptacji oraz komfortu psychicznego w procesie integracji ze środowiskiem, jednocześnie wspierających aktywność i uczestniczenie w życiu klasy i szkoły.
2. Dokonywanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i na jej podstawie opracowywanie i modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjno--terapeutycznego.

3. Zapewnienie uczniowi udziału w niezbędnych zajęciach rewalidacyjnych, wynikających z jego potrzeb i zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego. Na zajęciach rewalidacyjnych pożądanym jest łączenie uczniów z podobnymi problemami rozwojowymi.
4. Zapewnienie warunków do realizacji celów edukacji i rewalidacji, a w szczególności społecznych i materialnych warunków umożliwiających:
  - 1) nawiązanie pozytywnego kontaktu emocjonalnego nauczyciela z uczniem oraz między uczniami;
  - 2) kształtowanie kompetencji społecznych: tworzenie sytuacji wychowawczych umożliwiających doświadczanie relacji społecznych, przygotowanie do pełnienia różnych ról społecznych, wzmacnianie pozytywnych przeżyć związanych z pełnionymi rolami;
  - 3) rozwijanie motywacji do porozumiewania się z drugą osobą (rówieśnikiem, dorosłym), komunikowania potrzeb i stanów emocjonalnych za pomocą mowy lub wspomagających bądź alternatywnych metod komunikacji;
  - 4) wspieranie rozwoju komunikacji na każdych zajęciach i we wszystkich sytuacjach szkolnych i pozaszkolnych;
  - 5) rozwijanie i utrwalanie podstawowych pojęć matematycznych: stosunki przestrzenne, liczenie, mierzenie, ważenie, rozpoznawanie figur geometrycznych, poznawanie stosunków czasowych;
  - 6) naukę czytania i pisanie jako umiejętności odbierania i nadawania informacji;
  - 7) wykorzystywanie naturalnych sytuacji życia codziennego do nauki rozumienia, oraz nabywania języka (przyswajania i uczenia się) i rozwijania umiejętności komunikacyjnych uczniów, w tym także umiejętności czytania i pisanie w dostępnej modalności, jak również zdobywania elementarnych umiejętności matematycznych, przydatnych w codziennym życiu;
  - 8) udział w różnego rodzaju zabawach: manipulacyjnych, konstrukcyjnych, ruchowych, muzyczno-ruchowych, tematycznych i innych;
  - 9) rozwój sprawności psychofizycznej (prowadzenie zajęć niezbędnych do rozwoju psychoruchowego: sportowych i korekcyjnych);
  - 10) wdrażanie do samodzielnego wykonywania czynności lub sygnalizowania potrzeb związanych z samoobsługą i dbaniem o higienę osobistą z poszanowaniem prawa do intymności;
  - 11) uczenie się umiejętności kontroli własnych zachowań i kształtowanie niezależności uczuciowej;
  - 12) kształtowanie umiejętności radzenia sobie w różnych sytuacjach społecznych; uczenie się umiejętności radzenia sobie z lękiem, niepokojem i stresem oraz rozwiązywania sytuacji konfliktowych;
  - 13) uczenie się zachowań zgodnych z ogólnie przyjętymi normami życia społecznego;
  - 14) poznawanie środowiska przyrodniczego, rozbudzanie zainteresowania i szacunku dla otaczającej przyrody i wychowanie do życia w harmonii z przyrodą;
  - 15) uświadamianie uczniom ich ograniczeń, wynikających z niepełnosprawności, które mogą napotkać w życiu;
  - 16) przygotowywanie uczniów do roli dorosłej kobiety i mężczyzny; wprowadzanie elementów wiedzy o rozwoju i zmianach własnego ciała oraz elementów wiedzy o seksualności człowieka;
  - 17) uczenie się umiejętności ochrony siebie, swojej intymności oraz poszanowania intymności innych osób;
  - 18) kształtowanie umiejętności bycia asertywnym;
  - 19) rozwijanie umiejętności dokonywania wyboru i budzenie poczucia odpowiedzialności za własne decyzje oraz uczenie obowiązkowości;
  - 20) zdobywanie umiejętności technicznych i wykorzystywanie ich w różnych sytuacjach życiowych; korzystanie z urządzeń technicznych, ułatwiających funkcjonowanie w życiu;
  - 21) korzystanie z technologii informacyjnej i komunikacyjnej, z uwzględnieniem urządzeń i programów specjalistycznych, zwłaszcza umożliwiających lub ułatwiających komunikowanie się;
  - 22) rozwijanie wrażliwości i kreatywności artystycznej zgodnie z potrzebami i możliwościami uczniów;
  - 23) poznawanie otoczenia, instytucji, obiektów i miejsc użyteczności publicznej, z których uczeń korzysta i będzie korzystał w przyszłości;
  - 24) udział w różnych wydarzeniach społecznych i kulturalnych w roli odbiorcy i twórcy kultury, uczenie przy tym wyrażania swoich przeżyć, emocji i doświadczeń;
  - 25) uprawianie przez uczniów różnych dyscyplin sportu; udział w zawodach sportowych, turystyce i krajoznawstwie;
  - 26) przygotowanie ucznia do wyboru formy spędzania czasu wolnego i aktywnego w niej udziału;
  - 27) przybliżanie tradycji i obyczajów lokalnych i narodowych; rozbudzanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej, regionu, narodu.

ZASADY PRACY Z UCZNIEM/UCZENNICĄ

1. Zasada gruntownej znajomości dziecka i przychodzenia mu z racjonalną i specjalistyczną pomocą.
2. Zasada dostosowania czynności pedagogicznych do możliwości psychofizycznych i potrzeb uczennicy.
3. Zasada świadomego i aktywnego udziału dziecka w procesie nauczania – uczenia się.
4. Zasada wszechstronnej pogłębłości i przykładu.
5. Zasada zintegrowanego oddziaływania.
6. Zasada ciągłości oddziaływania psychoterapeutycznego.

CELE EDUKACYJNE PROGRAMU

Celem edukacji ucznia/uczennicy z niepełnosprawnością umysłową w stopniu umiarkowanym jest rozwijanie jego/jej autonomii oraz wdrażanie do maksymalnej samodzielności i niezależności w codziennym funkcjonowaniu.

CELE OPERACYJNE

1. Sfera percepcyjno – motoryczna i myślenie:
  - rozwijanie kompetencji komunikacyjnej umożliwiającej porozumiewanie się z otoczeniem,
  - rozwijanie zasobu pojęć - wzbogacanie mowy biernej i czynnej,
  - kształtowanie umiejętności wykorzystywania posiadanych umiejętności w codziennych sytuacjach,
  - usprawnianie funkcji pamięci,
  - doskonalenie koncentracji uwagi,
  - wskazywanie związków przyczynowo-skutkowych w różnych sytuacjach spotykanych w życiu,
  - przewidywanie dalszych konsekwencji dokonywanych wyborów.
2. Sfera emocjonalno – motywacyjna:
  - rozwijanie wytrwałości poprzez stopniowanie trudności,
  - wdrażanie do systematyczności, uświadamianie roli powtarzania i utrwalania wiadomości i umiejętności,
  - stosowanie pozytywnych wzmocnień,
  - wdrażanie do dokładności wykonywanych czynności,
  - rozbudzanie ciekawości poznawczej,
  - rozwijanie zdolności krytycznego myślenia,
  - rozwijanie umiejętności współpracy w grupie,
  - usprawnianie zaburzonych funkcji,
  - kształtowanie umiejętności wchodzenia w interakcje społeczne,
  - wykazywanie troski o zdrowie i bezpieczeństwo własne i osób najbliższych.

CELE REWALIDACYJNE

- wspomaganie rozwoju ucznia/uczennicy na miarę jego/jej indywidualnych możliwości i potrzeb,
- wyrównywanie i kompensowanie dysharmonii rozwojowych,
- korygowanie zaburzonych funkcji,
- wspomaganie rozwoju mowy i umiejętności porozumiewania się,
- wzbogacanie słownictwa i rozwijanie kompetencji językowych,
- rozwijanie psychofizycznej sprawności ucznia oraz zdolności do odniesienia sukcesu,
- rozwijanie zainteresowań (w szczególności muzycznych, teatralnych, tanecznych, śpiewu i sportowych, sprawności manualnej oraz zdolności plastycznych),
- wspomaganie samodzielności społecznej.

PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA

Ze względu na specyficzny charakter edukacji uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym, a także indywidualne tempo i zakres nauki każdego ucznia, osiągnięcia w poszczególnych sferach oddziaływań pedagogicznych i rewalidacyjnych są planowane indywidualnie (zgodnie z IPET). Dokonywana okresowo przez nauczycieli i specjalistów wielospecjalistyczna ocena poziomu funkcjonowania ucznia umożliwia modyfikowanie indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego i dostosowanie poziomu oczekiwanych osiągnięć ucznia do jego potrzeb i możliwości psychofizycznych.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

Bazowanie na mocnych stronach rozwoju ucznia/uczenicy oraz zachęcanie do pokonywania trudności. Zajęcia mają formę zabawy z możliwością wykorzystywania edukacyjnych programów komputerowych.

Zajęcia rewalidacyjne organizuje się zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno-pedagogicznej oraz diagnozy funkcjonalnej. Usprawnia się: kompetencje językowe, percepcję wzrokową i słuchową, koordynację wzrokowo-ruchową oraz sprawność grafomotoryczną. Ćwiczy się umiejętność dekodowania obrazu graficznego liter drukowanych i pisanych. Doskonali się umiejętność czytania globalnie, sylabami, wyrazami i zdaniem. Wszystkie oddziaływania edukacyjne oparte są na materiale konkretnym.

Zajęcia szkolne uczeń/uczenica realizuje według planu tygodniowego klasy. Uwzględnić należy wielozmysłowe poznawanie świata, stopniowanie trudności oraz wiązanie zdobytych wiadomości i umiejętności z praktyką.

PROPONOWANE METODY PRACY

- Metoda Dobrego Startu Marty Bogdanowicz,
- Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne,
- Metoda Rudolfa Labana z elementami pedagogiki zabawy,
- Terapia wspierająca z wykorzystaniem technologii komputerowej,
- metoda ośrodków pracy,
- elementy Kinezylogii Edukacyjnej Paula Dennisona,
- metody samodzielnych doświadczeń,
- metoda zadań stawianych do wykonania,
- metoda Knillów,
- stymulacja polisensoryczna,
- wycieczki przyrodoznawcze, ekologiczne,
- program usprawniający percepcję wzrokową i słuchową,
- ćwiczenia doskonalące umiejętność czytania, pisania i rachowania (matematyzowania),
- ćwiczenia relaksacyjne,
- karty pracy,
- inne.

Proponowane metody rozbudzają ciekawość i kreatywność dziecka, prowokują do podejmowania aktywności zadaniowej.

TREŚCI KSZTAŁCENIA

Zakres treści nauczania i wychowania w kształceniu uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym jest dostosowany do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia. Przy realizacji treści nauczania i wychowania należy wykorzystać możliwości, jakie stwarza baza materialno-dydaktyczna szkoły oraz środowisko społeczno-kulturowe, w którym uczeń żyje i uczy się. Głównym kryterium doboru treści nauczania powinny być potrzeby i możliwości psychofizyczne ucznia oraz wzmacnianie jego aktywności. Ważna jest również ich przydatność praktyczna. Konieczne jest także wyposażenie ucznia w takie umiejętności, aby był jak najlepiej przygotowany do realizacji zadań życia codziennego oraz podejmowania samodzielnie różnych ról społecznych w swoim środowisku. Treści nauczania i wychowania podlegają poszerzaniu, powtarzaniu i utrwalaniu w miarę zdobywania przez uczniów wiadomości, umiejętności i sprawności.

I. Ja.

1. Budowanie własnej tożsamości:

- 1) kształtowanie świadomości własnego „ja” i budowanie własnej tożsamości;
- 2) kształtowanie świadomości własnego ciała i orientacja w jego schemacie;
- 3) kształtowanie orientacji w przestrzeni;
- 4) kształtowanie identyfikacji z płcią;
- 5) uczenie się rozumienia zmian ciała w cyklu życia;
- 6) uczenie się i identyfikacja własnych danych osobowych (adres zamieszkania, adres placówki);
- 7) kształtowanie świadomości własnej niepełnosprawności i ograniczeń, które mogą z niej wynikać;
- 8) uczenie się określania własnych mocnych stron i trudności;
- 9) poznawanie dokumentów osobistych i rozumienie do czego są one przydatne.

2. Jedzenie:

- 1) sygnalizowanie głodu i pragnienia w sposób zrozumiały dla otoczenia;
- 2) uczenie się spożywania pokarmów płynnych, półpłynnych, stałych;
- 3) kształtowanie funkcji gryzienia;
- 4) uczenie się dokonywania wyboru pokarmów i kolejności podania pokarmu;
- 5) uczenie się wyrażania swojej opinii na temat posiłku i sposobu jego spożywania;
- 6) uczenie się posługiwania się sztućcami;
- 7) uczenie się nalewania i przelewania płynów;
- 8) uczenie się nakładania posiłków;
- 9) uczenie się i doskonalenie umiejętności estetycznego spożywania posiłków;
- 10) uczenie się pomagania przy nakrywaniu stołu;
- 11) uczenie się sprzątania miejsca spożywania posiłków;
- 12) uczenie się dokonywania zakupów żywności;
- 13) uczenie się samodzielnego przygotowywania posiłków z wykorzystaniem prostych przepisów.

3. Ubieranie się:

- 1) kształtowanie wzorców ruchowych umożliwiających aktywne uczestnictwo w czynności ubierania/rozbierania się;
- 2) uczenie się zakładania i zdejmowania odzieży i obuwia;
- 3) uczenie się określania zakresu pomocy potrzebnej podczas ubierania/rozbierania się – formułowanie i przekazywanie prośby o pomoc;
- 4) uczenie się dobierania odzieży stosownie do pogody, sytuacji, okoliczności, pory dnia, wieku;
- 5) samodzielne dokonywanie wyboru ubrania;
- 6) ocenianie czystości odzieży;
- 7) uczenie się dbania o czystość odzieży;
- 8) uczenie się dokonywania wyborów przy zakupie odzieży.

4. Higiena osobista:
  - 1) uczenie się oceniania stanu czystości ciała;
  - 2) stosowanie zabiegów higienicznych: mycie, wycieranie, pielęgnacja rąk, twarzy, całego ciała, dbałość o włosy;
  - 3) uczenie się dbania o higienę jamy ustnej;
  - 4) dbanie o higienę intymną (ze szczególnym uwzględnieniem higieny podczas okresu dojrzewania);
  - 5) korzystanie z przyborów toaletowych i kosmetyków;
  - 6) dokonywanie zakupów przyborów toaletowych i kosmetyków;
  - 7) opanowanie nawyków higienicznych (toaleta, mycie rąk);
  - 8) przestrzeganie zasad intymności podczas czynności higienicznych.

5. Potrzeby fizjologiczne:
  - 1) zgłaszanie potrzeb;
  - 2) samodzielne załatwianie potrzeb;
  - 3) zachowanie intymności podczas korzystania z toalety;
  - 4) dbanie o czystość w toalecie i łazience.

6. Sygnalizowanie samopoczucia:
  - 1) sygnalizowanie i określanie doświadczanego dyskomfortu lub miejsca dolegliwości bólowych;
  - 2) rozpoznawanie stanów emocjonalnych u siebie i innych osób;
  - 3) reagowanie w sytuacjach trudnych emocjonalnie, konfliktowych i niebezpiecznych.

II. Ja i otoczenie.

1. Ja – członek rodziny.
  - 1) moja rodzina:
    - a. określanie swojego miejsca w rodzinie (jestem dzieckiem, bratem, siostrą, jedynaczką, wnuczką itp.),
    - b. nazywanie członków swojej rodziny i rozumienie ich ról w rodzinie,
    - c. udział w zajęciach w domu,
    - d. podejmowanie obowiązków w domu,
    - e. rozumienie i nazywanie relacji i więzi między członkami rodziny,
    - f. przestrzeganie zasad panujących w rodzinie,
    - g. poznanie pracy i zajęć członków rodziny,
    - h. udział w świętach i tradycjach rodzinnych,
    - i. przestrzeganie kultury życia codziennego,
    - j. poznanie problemu choroby i śmierci bliskich osób, przeżywanie żałoby;
  - 2) moje miejsce zamieszkania:
    - a. poznanie i korzystanie z adresu domowego,
    - b. określanie wyglądu swojego mieszkania domu,
    - c. poznawanie rodzaju i funkcji pomieszczeń w domu,
    - d. poznawanie wyposażenia mieszkania,
    - e. poznawanie rodzajów aktywności wykonywanych w domu,
    - f. uczenie się dbania o wygląd mieszkania i zachowania porządku,
    - g. poznawanie otoczenia domu (miejsca użyteczności publicznej, park, ogród i in.), uczenie się korzystania z tego otoczenia,
    - h. uczenie się troszczenia się o zwierzęta domowe.

2. Ja – uczeń.
  - 1) moja klasa:
    - a. poznawanie swoich nauczycielek/nauczycieli, rozumienie roli jaką pełnią,
    - b. poznawanie koleżanek i kolegów nawiązywanie relacji z nimi, koleżeństwa, przyjaźni,
    - c. rozróżnianie swojego miejsca w klasie,
    - d. przestrzeganie zasad panujących w klasie,
    - e. poznawanie i przestrzeganie struktury dnia,
    - f. przestrzeganie norm współżycia w grupie,
    - g. uczenie się współuczestnictwa i współpracy podczas zabawy i zajęć;

- 2)moja szkoła:
- a. poznawanie i wykorzystywanie w różnych sytuacjach nazwy i adresu szkoły,
  - b. poznawanie osób pracujących w szkole, ich funkcje i role, nawiązanie z nimi relacji,
  - c. poznawanie rodzajów i funkcji pomieszczeń szkolnych,
  - d. poznawanie i korzystanie z wyposażenia szkoły,
  - e. przestrzeganie zasad i norm panujących w szkole,
  - f. podejmowanie różnych aktywności w szkole,
  - g. udział w uroczystościach i imprezach,
  - h. poznawanie i przestrzeganie zwyczajów szkolnych, poznawanie i korzystanie z otoczenia placówki.
3. Ja – w rozmowie:
- 1) przyswajanie języka i doskonalenie rozwoju mowy;
  - 2) uczenie się porozumiewania się w formie dialogu;
  - 3) wdrażanie do komunikowania się z zastosowaniem wspomagających i alternatywnych metod komunikacji – AAC: gesty, mimika, zdjęcia, obrazy, znaki przestrzenno-dotykowe, symbole, pismo, urządzenia i oprogramowanie wspomagające komunikację (dla uczniów niekomunikujących się werbalnie lub ze znacznymi ograniczeniami w tym zakresie);
  - 4) udział w wydarzeniach klasowych i szkolnych, także z zastosowaniem urządzeń głosowych – prostych komunikatorów, urządzeń wysokiej technologii;
  - 5) uczenie się i doskonalenie wyrażania własnego zdania;
  - 6) wdrażanie do stosowania form grzecznościowych i komplementów w życiu codziennym;
  - 7) uczenie się budowania komunikatów wieloelementowych;
  - 8) uczenie się przekazywania informacji, dawania komuś instrukcji;
  - 9) uczenie się wyjaśniania swojego zachowania i mówienia o planach;
  - 10) uczenie się zdobywania informacji, zadawania pytań;
  - 11) uczenie się pracy z tekstem, w tym branie udziału w „czytaniu uczestniczącym”, komponowanie własnych tekstów, w tym relacji, ogłoszeń, listów i podań.
4. Ja – członek społeczności lokalnej:
- 1) poznawanie sąsiadów, znajomych rodziny i ich ról społecznych;
  - 2) poznawanie i korzystanie z miejsc użyteczności publicznej;
  - 3) poznawanie regionu, tradycji, obyczajów;
  - 4) poznawanie ważnych i ciekawych miejsc w swojej miejscowości;
  - 5) udział w lokalnych świątach i uroczystościach;
  - 6) korzystanie ze środków komunikacji lokalnej i przestrzeganie zasad korzystania z nich;
  - 7) poznawanie organizacji społecznych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
  - 8) władze samorządowe i instytucje lokalne, poznawanie ich zadań wobec osób niepełnosprawnych (ułatwienia, likwidacja barier).
5. Ja – członek społeczeństwa:
- 1) rozumienie przynależności do kraju, regionu, narodu;
  - 2) poznanie barw i symboli narodowych;
  - 3) poznawanie organów władzy państwowej;
  - 4) poznawanie ważnych urzędów i instytucji;
  - 5) udział w świątach narodowych, religijnych, okolicznościowych;
  - 6) obserwowanie i udział w ważnych wydarzeniach w kraju;
  - 7) poznawanie ważnych, ciekawych miejsc w Polsce;
  - 8) poznawanie ważnych dokumentów prawnych – Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych.
6. Ja i przyroda:
- 1) rozpoznawanie pór roku i zjawisk im towarzyszących;
  - 2) poznawanie świata roślin, ich znaczenia;
  - 3) poznawanie świata zwierząt, hodowla, opieka;
  - 4) wdrażanie do zachowań proekologicznych.

7. Moje zdrowie:
  - 1) uczenie się dbałości o zdrowie – różnicowanie pojęć: „człowiek zdrowy”, „człowiek chory”;
  - 2) uczenie się przestrzegania zasad higieny – mycia rąk, mycia owoców i warzyw, korzystania z czystych naczyń itd.;
  - 3) uczenie się dobierania produktów spożywczych do poszczególnych posiłków;
  - 4) poznawanie i przestrzeganie zasad zdrowego trybu życia;
  - 5) uczenie się dbałości o odpowiednią pozycję podczas pracy oraz dobre oświetlenie; rozumienie znaczenia snu oraz odpoczynku;
  - 6) poznawanie pracy lekarzy różnych specjalności i pielęgniarek;
  - 7) rozumienie konieczności przeprowadzania badań profilaktycznych – wizyta u lekarza pierwszego kontaktu, stomatologa, ginekologa itp.

8. Ja w chorobie:
  - 1) uczenie się rozpoznawania pierwszych objawów przeziębienia;
  - 2) uczenie się przestrzegania zasad higieny podczas zachorowania;
  - 3) wdrażanie do prawidłowego zachowania się podczas wizyty u lekarza/lekarzy różnych specjalności oraz podczas pobytu w szpitalu;
  - 4) poznawanie przebiegu badań lekarskich;
  - 5) zawiadamianie innych o złym samopoczuciu własnym lub drugiej osoby.

9. Ja jako konsument:
  - 1) poznawanie różnych rodzajów sklepów – planowanie i robienie zakupów;
  - 2) poznawanie wartości pieniędzy i sposobów ich pozyskiwania;
  - 3) uczenie się umiejętności płacenia za towar lub usługę;
  - 4) uczenie się korzystania z kalkulatora w miejscach zakupów;
  - 5) uczenie się rozpoznawania daty ważności produktów;
  - 6) poznawanie spraw załatwianych w banku, korzystanie z karty płatniczej;
  - 7) poznawanie i korzystanie z restauracji, kawiarni – posługiwanie się menu, zamawianie, płacenie;
  - 8) poznawanie i korzystanie z poczty – wysyłanie listów i paczek, odbieranie przekazu pocztowego itp.;
  - 9) poznawanie i korzystanie z usług fryzjera – wybieranie fryzury, płacenie za usługę;
  - 10) poznanie i korzystanie z zakładu fotograficznego – przygotowanie się do zdjęcia, pozowanie, odbiór zdjęcia, płacenie;
  - 11) poznanie i korzystanie z różnych wypożyczalni – rozpoznawanie miejsc, w których można coś wypożyczyć (książki, stroje), stosowanie zasady zwrotu na czas i opłaty;
  - 12) inne (w zależności od potrzeb).

10. Ja w świecie techniki:
  - 1) uczenie się obsługi aparatu telefonicznego – włączanie, wyłączanie;
  - 2) uczenie się wybierania lub wskazywania numerów do bliskich, do siebie oraz numerów alarmowych;
  - 3) uczenie się wysyłania i odbierania SMS;
  - 4) uczenie się posługiwanie się prostymi narzędziami (nożyczki, młotek, śrubokręt, obcęgi, miarka itp.);
  - 5) uczenie się korzystania z zaawansowanych urządzeń technicznych;
  - 6) uczenie się obsługi urządzeń RTV i AGD ułatwiających życie codzienne (radio, telewizja, odkurzacz, suszarka do włosów, kuchnia mikrofalowa, zmywarka, pralka itp.).

11. Ja w świecie technologii informacyjnej:
  - 1) uczenie się i doskonalenie obsługi komputera;
  - 2) uczenie się rysowania i malowania na ekranie z wykorzystaniem podstawowych funkcji przybornika edytora graficznego (np. Paint);
  - 3) uczenie się tworzenia prostych pism użytkowych (np. listów, ogłoszeń, podań) z wykorzystaniem edytora (np. Word lub edytory znaków graficznych stosowanych w AAC);
  - 4) uczenie się obsługi prostych gier edukacyjnych;
  - 5) uczenie się korzystania z przeglądarek internetowych;
  - 6) uczenie się obsługi skrzynki pocztowej – wysyłanie i odbieranie e-maili;
  - 7) wdrażanie do zachowania bezpieczeństwa przy korzystaniu z sieci internetowej – zwracanie uwagi na wirusy, nieodpowiednie treści, niebezpieczne wiadomości, wyludzanie danych poufnych, fałszywe sklepy, osoby poznane w sieci, hejt.

12. Ja w bezpiecznym świecie:

- 1) uczenie się dostrzegania czynników i sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu (w tym także zagrożenia ze strony innych osób, używanie alkoholu, środków odurzających);
- 2) uczenie się i doskonalenie umiejętności zachowania się w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych (dotyczących siebie i innych);
- 3) poznawanie odpowiedzialnych za bezpieczeństwo ludzi (Straż Pożarna, Policja, Wojsko Polskie, Straż Miejska, pracownicy ochrony);
- 4) poznawanie i korzystanie z ważnych numerów alarmowych;
- 5) wdrażanie do rozumienia i unikania zagrożeń;
- 6) uczenie się zachowania bliskości i dystansu w relacjach z innymi ludźmi;
- 7) uczenie się prawidłowego zachowywania się w środkach komunikacji;
- 8) poznawanie nietypowych i nagłych sytuacji, które mogą się zdarzyć w domu, szkole, na ulicy, w innych miejscach;
- 9) wdrażanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas posługiwania się różnymi urządzeniami w domu i w szkole;
- 10) posługiwanie się identyfikatorem lub opaską identyfikacyjną w życiu codziennym;
- 11) uczenie się rozpoznawania i rozumienia znaków drogowych, symboli, oznaczeń w różnych miejscach itp.

13. Ja w świecie kultury i rozrywki:

- 1) wdrażanie do korzystania z ośrodków i instytucji kultury;
- 2) uczenie się właściwego zachowania w różnych miejscach i sytuacjach (teatr, kino, muzeum, wystawy, koncerty itp.);
- 3) wdrażanie do udziału w różnych formach twórczości (formy parateatralne, muzykowanie, zajęcia plastyczne, imprezy itp.);
- 4) uczenie się tworzenia własnych prac artystycznych (obrazy, kompozycje, projekty fotograficzne i filmowe, odgrywanie ról itp.).

14. Mój czas wolny:

- 1) wdrażanie do zabawy z udziałem innych osób;
- 2) uczenie się, co można robić w swoim czasie wolnym;
- 3) uczenie się dokonywania wyboru sposobu spędzania czasu wolnego;
- 4) uczenie się dokonywania wyboru, z kim chce się spędzać czas wolny?

15. Będę dorosły:

- 1) rozumienie, że ma się 18 lat, będzie się miało 18 lat i co to znaczy?
- 2) rozumienie procesu dojrzewania;
- 3) planowanie swojej przyszłości;
- 4) korzystanie z pomocy doradcy zawodowego;
- 5) doskonalenie umiejętności określania własnych wiadomości i umiejętności;
- 6) wdrażanie do posługiwania się dokumentem dorosłości – dowodem osobistym, rozumienie kiedy jest on przydatny;
- 7) wdrażanie do rozumienia, co to znaczy, że jest się odpowiedzialnym;
- 8) uczenie się bycia asertywnym;
- 9) uczenie się dbania o siebie i pomagania innym.

III. To, co mi pomaga.

1. Czynniki środowiskowe (leki, rodzina, środowisko znajomych, przyjaciół, pomoce i urządzenia wspomagające funkcjonowanie komunikacji itp.). Wdrażanie do właściwego korzystania z zaopatrzenia ortopedycznego i oprzyrządowania ułatwiającego funkcjonowanie (okulary, aparaty słuchowe, kule, trójnogi, balkoniki, wózki inwalidzkie, ortezy, kaski itp.).

2. Działania nauczycieli i specjalistów wspierające ucznia w zakresie:
- 1) rozwijania komunikacji;
  - 2) rozpoznawania emocji i radzenia sobie z nimi;
  - 3) doskonalenia motoryki małej;
  - 4) doskonalenia motoryki dużej;
  - 5) doskonalenia przetwarzania zmysłowego;
  - 6) rozwijania samodzielności;
  - 7) usprawniania procesów poznawczych (uwaga, spostrzeganie, pamięć, myślenie);
  - 8) rozbudzania i podtrzymywania motywacji do różnych działań;
  - 9) rozwijania i podtrzymywania zainteresowań;
  - 10) rozwijania i doskonalenia technik szkolnych (czytania, pisania, liczenia).

ZAJĘCIA EDUKACYJNE UWZGLĘDNIAJĄ:

Funkcjonowanie osobiste i społeczne

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Sposób realizacji	Termin realizacji	Uwagi
Wyrobienie umiejętności zachowania się w urzędzie miejskim, w banku, na poczcie.	<ul style="list-style-type: none"> - wie, jakie sprawy załatwia się w tych instytucjach, - potrafi poprosić pracowników o pomoc, - umie w obecności i przy wsparciu dorosłego dokonać wpłat odliczonej gotówki w kasach (rachunki), - potrafi korzystać z karty płatniczej, - potrafi: kupić znaczek i nakleić go na kopertę, odwzorować adres, wrzucić list do skrzynki. 	<ul style="list-style-type: none"> - wycieczki do opisanych w celach instytucji, zwiedzanie tych placówek, rozmowa z urzędnikami, ćwiczenia praktyczne w dokonywaniu wpłat, - utrwalenie umiejętności samodzielnego podpisywania się i wysyłania listu, symulowane zabawy tematyczne (na poczcie, w banku, urzędzie), - rozpoznawanie wyrazu „podpis” na różnych drukach i samodzielne wpisywanie tam imienia i nazwiska. 	kwiecień-czerwiec	
Poznanie różnych rodzajów sklepów – planowanie i robienie zakupów.	<ul style="list-style-type: none"> - zna rodzaje sklepów i wie, jakiego rodzaju produkty można tam kupić, - potrafi zaplanować zakupy, - potrafi zapłacić za towar. 	<ul style="list-style-type: none"> - wycieczki do wybranych sklepów, - płacenie za towary. 	maj - czerwiec	
Przygotowanie do uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym w roli odbiorcy (kino, teatr, pizzeria).	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi kupić bilet i właściwie zachować się w kinie i teatrze, - wie, jak złożyć zamówienie u kelnera, - umie nazywać czynności, - potrafi formułować proste 	<ul style="list-style-type: none"> - udział w seansach filmowych i spektaklach teatralnych, - pogadanki tematyczne. 	cały rok	

	<p>zdania, określać cechy przedmiotów, ich zastosowanie i budowę, – potrafi uzyskać informacje w punktach usługowych.</p>			
<p>Usprawnianie funkcji odpowiedzialnych za czytanie i pisanie, tzn. percepcji wzrokowej i słuchowej, sprawności grafomotorycznej, pamięciowych mechanizmów mowy.</p>	<p>– wie, jak wyszukać różnice i podobieństwa w obrazkach, – umie układać puzzle, grać w <i>memory</i>, układać wyrazy według wzoru, – potrafi odwzorowywać zdania i proste teksty.</p>	<p>– ćwiczenia analizy i syntezy wzrokowej na podstawie <i>Wzorów i obrazków</i> M. Frostig i D. Horne, – ćwiczenia na materiale literowym – rozsypanki wyrazowe, sylabowe, – czytanie zdań, – nauka na pamięć prostych wierszy i piosenek.</p>	<p>wrzesień – październik cały rok cały rok w zależności od potrzeb</p>	
<p>Rozwijanie umiejętności interpersonalnych.</p>	<p>– potrafi zrozumieć normy i reguły obowiązujące w grupie i dostosować się do nich.</p>	<p>– uczestnictwo w imprezach i uroczystościach klasowych, – tematyczne rozmowy z nauczycielami.</p>	<p>cały rok</p>	
<p>Kształtowanie elementarnych pojęć matematycznych poprzez: - rozwijanie operacyjnego myślenia w zakresie stałości długości, - rozszerzenie umiejętności posługiwania się pieniędzmi.</p>	<p>– potrafi porównać za pomocą paska papieru długość dwóch drutów, – umie mierzyć linijką do 10 cm i porównywać długości różnych przedmiotów, – potrafi rozróżniać monety 2 zł, 5 zł i banknoty 10 zł, 20 zł, 50 zł, 100 zł.</p>	<p>– ćwiczenia praktyczne z wykorzystaniem drutów, sznurka, kawałka papieru, linijki, – gry i zabawy według ćwiczeń proponowanych przez E. Gruszczyk-Kolczyńską, – ćwiczenia praktyczne w posługiwaniu się pieniędzmi, – zabawy w sklep, obliczanie kosztów przewidywanych zakupów, – kupowanie produktów w różnych sklepach.</p>	<p>wrzesień październik – listopad grudzień – styczeń marzec - kwiecień maj - czerwiec</p>	
<p>Kształcenie umiejętności wykonywania prostych obliczeń na kalkulatorze (dodawanie i odejmowanie).</p>	<p>– zna symbol +, – , = na kalkulatorze, – potrafi wykonać proste obliczenia.</p>	<p>– ćwiczenia z wykorzystaniem kalkulatora w dodawaniu i odejmowaniu do 10, – sprawdzanie wykonanych działań na konkretach.</p>	<p>maj – czerwiec</p>	
<p>Utrwalenie wiadomości o podawaniu czasu – pełnej godziny, wprowadzenie do określania: w pół do...</p>	<p>– potrafi nazywać pełne godziny, – próbuje określić: w pół do....</p>	<p>– ćwiczenia z wykorzystaniem zegara.</p>	<p>listopad - grudzień utrwalanie przez cały rok</p>	
<p>Rozwijanie przywiązania do tradycji i obrzędowości.</p>	<p>– wie, jak przygotować się do obchodów świąt kościelnych i państwowych, imienin, urodzin</p>	<p>– zajęcia utrwalające wiedzę na temat świąt, ich atmosfery i zwyczajów z nimi związanych, – ćwiczenia praktyczne – wykonanie kartek, zabawek na choinkę, przygotowywanie świątecznych potraw itp.</p>	<p>zgodnie z kalendarzem w terminach świąt</p>	

Zajęcia rozwijające komunikowanie się

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Sposób realizacji	Termin realizacji	Uwagi
Kształtowanie umiejętności porozumiewania się.	– potrafi wysłuchać tekstu czytanego przez nauczyciela lub śledzić film, – potrafi wyodrębnić główne zdarzenia, osobę i miejsce opowiadania lub filmu.	– oglądanie i omawianie filmów, ilustracji i historyjek obrazkowych, – czytanie przez nauczyciela i wspólne omawianie prostych porad oraz przepisów kulinarnych.	w trakcie prawie każdego zajęcia	
Wdrażanie do stosowania form grzecznościowych w życiu codziennym.	- potrafi stosować zwroty grzecznościowe i okazywać wdzięczność.	- odgrywanie scenek, wcielanie się w różne role, zabawy tematyczne.	wrzesień – listopad utrwalanie przez cały rok	
Rozwijanie umiejętności autoprezentacji.	- potrafi przedstawić się, opowiedzieć ile ma lat, co lubi, gdzie mieszka, itp.	- słuchanie prezentacji innych uczniów, - ćwiczenia w wypowiedzianiu się na temat swojej osoby.	październik	

Zajęcia rozwijające kreatywność

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Sposób realizacji	Termin realizacji	Uwagi
Kształtowanie słuchu i umiejętności słuchania muzyki.	– potrafi odgadnąć prostą zagadkę słuchową, – rozpoznaje dźwięki z otoczenia, – rozpoznaje proste piosenki po melodii, – bezpiecznie i prawidłowo włącza odtwarzacz płyt CD, TV.	– zabawy rytmizujące, – wysłuchiwanie nagrań muzyki z odtwarzacza i TV.	wrzesień – październik	
Rozwijanie aktywności muzycznej i doskonalenie umiejętności wokalnych.	– śpiewa łatwe piosenki z akompaniamentem i bez, – potrafi rytmicznie poruszać się w rytm muzyki.	– nauka tekstu i melodii prostych piosenek, – udział w dyskotekach szkolnych.	cały rok listopad	
Usprawnianie manualne.	– wycina wzdłuż narysowanych linii, – lepi z plasteliny, modeliny, masy solnej.	- zajęcia praktyczne	cały rok raz w miesiącu	
Rozwijanie wyobraźni artystycznej.	– wykonuje samodzielnie rysunki na podany temat, – maluje kredkami, farbami, palcami.	– praktyczne zajęcia plastyczne na tematy związane z wiodącym ośrodkiem pracy.	kilka razy w tygodniu	
Kształtowanie pożądanych cech społecznych.	– oszczędnie gospodaruje materiałem, – estetycznie wykonuje prace.	– zwracanie uwagi w trakcie prac na estetykę i oszczędność materiału.	w trakcie każdego zajęcia	

Doskonalenie obsługiwanego komputera.	- potrafi rysować i malować z wykorzystaniem podstawowych funkcji przybornika edytora graficznego Paint, - przepisuje krótki tekst z wykorzystaniem edytora Word, - obsługuje proste gry edukacyjne, - wie, jakie zagrożenia wynikają z korzystania z sieci internetowej.	- zajęcia praktyczne na komputerze, - pogadanki.	cały rok	
Kształtowanie umiejętności obsługiwanego aparatu telefonicznego.	- umie włączyć i wyłączyć telefon, - potrafi wybrać numer do bliskich i numer alarmowy, - potrafi wezwać pomoc w razie potrzeby, - wie, jak odebrać wiadomość SMS.	- zajęcia praktyczne w posługiwaniu się telefonem.	luty - marzec	

Wychowanie fizyczne

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Sposób realizacji	Termin realizacji	Uwagi
Usprawnianie motoryki małej i dużej, rozwijanie orientacji przestrzennej.	Potrafi: – utrzymać równowagę wchodząc po schodach, stojąc na jednej nodze, – wykonać skłony i przysiady, - kozłować piłkę, odbijać piłkę, – rzucić piłką do celu z niewielkiej odległości, poprawnie wykonuje ćwiczenia gimnastyczne, - stosuje się do reguł i zasad gier sportowych, – wykonywać proste ćwiczenia przygotowujące do pływania.	– ćwiczenia równoważne, gry i zabawy ruchowe, gry zespołowe, - ćwiczenia w wodzie w trakcie pobytu na basenie.	cały rok	

METODY KONTROLI I OCENY

Ocena polega na zbieraniu informacji o uczniu/uczennicy i jest rozumiana jako sposób przekazywania tych informacji dziecku oraz rodzicowi (prawnemu opiekunowi). Ocena powinna podkreślać mocne strony dziecka, wskazywać kierunki oddziaływań niezbędnych dla celów kształcenia. W ocenianiu uwzględnia się przede wszystkim wkład pracy dziecka, czyli bierzemy pod uwagę wyłącznie poziom możliwości. Należy tak dostosować kryteria oceniania, aby uczeń/uczennica miał/miała szansę osiągnięcia sukcesu. Pozostałych uczniów klasy integracyjnej należy przygotować do rozumienia potrzeby funkcjonowania różnych kryteriów oceniania.

Nawet niewielkie postępy ucznia/uczennicy powinny być wzmacniane pozytywnie, natomiast brak postępów nie podlega wartościowaniu negatywnemu.

Poziom osiągnięć uczennicy/ucznia formułowany będzie w następujący sposób:

1. Ocenianie bieżące:

- słowna pochwała,
- umowny system znaków.

2. Ocenianie semestralne i końcoworoczne:

- ocena opisowa,
- inwentarz Gunzburga – naniesienie zmian na diagram i wyznaczenie kierunków dalszych oddziaływań.

EWALUACJA PROGRAMU

Realizacja programu przewidziana jest na czas trwania II etapu edukacji. Wdrażanie programu poddawane będzie ewaluacji:

- bieżącej – stałe monitorowanie zmierzające do sprawdzania efektywności stopnia realizacji założonych celów,
- semestralnej – podlegającej monitorowaniu i modyfikowaniu do zmieniających się potrzeb ucznia/uczennicy,
- końcowej – przeprowadzenie diagnozy Inwentarzem **PAC – 1** H. C. GUNZBURGA i naniesieniem zmian w funkcjonowaniu dziecka na diagram oraz nakreślenie kierunków do dalszej pracy.

Narzędzia ewaluacji:

- bezpośrednia obserwacja,
- wywiad z rodzicami/opiekunami prawnymi,
- karta okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania,
- **PAC- 1** H. C. Gunzburga – naniesienie zmian w funkcjonowaniu na diagram.

DZIAŁANIA SKIEROWANE NA RODZINĘ

Udział rodziców/prawnych opiekunów w konsultacjach dotyczących postępów i trudności ucznia/uczennicy, wspieranie przez zespół ich wysiłków w pracy z uczniem/uczennicą, uczestniczenie w uroczystościach klasowych i szkolnych.

Podpis autora programu:

.....

SPIS TREŚCI

Wstęp	2
Zadania szkoły	2
Zasady pracy z uczniem/uczennicą	4
Cele edukacyjne programu	4
Przewidywane osiągnięcia	5
Procedury osiągania celów	5
Proponowane metody pracy	5
Treści kształcenia	6
Zajęcia edukacyjne	11
Metody kontroli i oceny	14
Ewaluacja programu	15
Działania skierowane na rodzinę	15